

מצודות ציון: פתיים. כסילים

אבן עזרא: פתח – כמו: פתחון פה,, יאיר – לקורא שיראה האמת.

רד"ק: פתח. פתיחת דבריך יאיר עיני עורי הלב כי כשיתחיל אדם להתבונן בהם וישים לבו אליהם יאיר עיניו ויוסיף להתבונן, וכדי שלא יאמר אדם כיון שהם פלאות לא אוכל להתבונן בהם ואניחם כמו שהם, אמר שיחל להתבונן בהם והדברים יפתחו לו דרך התבונה כי פתח הדברים יאיר לו כי הוא האל מבין פתאים כלומר נותן תבונה לפתאים:

קלא) פִּי־פַעְרָתִי וְאִשְׁאָפָה פִּי לְמִצּוֹתֶיךָ יְאֻבְתִּי.

רש"י: ואשאפה. ל' בליעה כמו (ירמיהו ב': כ"ד) שאפה רוח.

מצודות דוד: פי פערתי. פתחתי פי ואתאווה למשוך המצות אל בית הבליעה כי מאוד אני מתאווה להם:

מצודות ציון: פערתי. ענין פתיחה כמו ופיערה פיה (ישעיה ה): ואשאפה. עניינו ההמשכה אל בית הבליעה כמו שאפה רוח (ירמיה ב'): יאבתי. כמו תאבתי והוא ענין תאווה:

אבן עזרא: פי – כי כאשר פתחת פיך לדבר פי פתחתי כמו שואף לקבל דברך,, ומלת יאבתי – אין לה ריע במקרא.

רד"ק: פי. דרך משל אמר מרוב התאווה שהתאויתי למצותיך פי פערתי אליה ואשאפה ולשון שאיפה הוא משיכת האויר אל הפה כמו הרעב התאב מאד אל המאכל, ויביאו לו מאכל מרוב תאווה יפער פיו אל המאכל קודם שיגיעו אליו והנה שואף קודם המאכל: ומלת יאבתי. היא יחידה במקרא ועניינה כמו תאבתי:

קלב) פְּנֵה־אֱלֹהֵי וְחַנְנִי כְּמִשְׁפֹּט לְאוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.

מצודות דוד: כמשפט. כראוי לחנן לאוהב שמך:

אבן עזרא: פנה, וחנוני – כמו אשר חנן אלהים, כמשפט האוהבים.

רד"ק: כמשפט. כמו כמשפט הבנות יעשה לה, שפירושו חוק ומנהג, אמר כמו שחקך ומנהגך שתפנה לאוהבי שמך כן תעשה לי:

קלג) פְּעָמֵי הֶכֶן בְּאִמְרָתְךָ וְאֵל־תִּשְׁלַט־בִּי כָּל־אֶזְוֹן.

מצודות דוד: פעמי. הכן צעדי ללכת באמרתך: ואל תשלט. לא תתן כח ביד האון להיות שולטת עלי להמשיך אחריה:

מצודות ציון: פעמי. ענין צעדה והלוך: און. ענין דבר שאין בו ממש והם החטאי' והעונות:

אבן עזרא: פעמי – יתפלל לתקן עלילות שישמור מצות עשה ולא תשלוטנה בו סבות לעשות מצות לא תעשה. ורבי משה אמר: אל תשלט בי כל און כמו ואני תפלה.

רד"ק: פעמי. שתרגילני ותדריכני במצות עשה ואל תתן ליצר הרע כח שישלוט בי ואעבור על מצות לא תעשה זה הוא ואל תשלט בי כל און: ואמר כל. רוצה לומר אפילו עבירה קלה:

קלד) פְּדַנִי מֵעֹשֶׂק אָדָם וְאַשְׁמְרָה פְּקוּדֶיךָ.

רש"י: פדני מעושק אדם. מיצר הרע העושק את הבריות בפירושים אחרים מצאתי פדני מעושק אדם, פדני מעושקו של אדם.

מצודות דוד: מעושק אדם. מעשקות של אדם: ואשמרה. כי לא יהיה לי סבות מונעות:

אבן עזרא: פדני – מאדם שיעשקני.

רד"ק: פדני. שלא יעשקני אדם ואל יטרידני ובזה אשמרה פקודיך שיהיה לי פנאי לשמרם:

קלה) פְּנִיךָ הָאֵר בְּעֵבְדֶךָ וְלִמְדֵנִי אֶת־חֻקֶיךָ.

מצודות דוד: פניך האר. ר"ל הראה לי פנים מאירות ושוחקות והוא ענין רצון וחיבה ונאמר בלשון שאלה מבן אדם לחבירו:

אבן עזרא: פניך – הרצון, כמו: באור פני מלך חיים.

רד"ק: האר בעבדך, כמו יאר ה' פניו אליך, ואור פניך הוא רצונו:

קלו) פְּלִגֵי־מַיִם יִרְדּוּ עֵינַי עַל לֹא־שִׁמְרוֹ תוֹרָתְךָ.

מצודות דוד: פלגי מים וגו'. היה תוהא על העונות ואמר עיני מורידים דמעה כנחל על אשר לא שמרו התורה והלכו כפי הנראה להם:

מצודות ציון: פלגי מים. אמות המים ויקראו כן ע"ש שדרכם להתפלג ולהתפרד ללכת אילך ואילך:

אבן עזרא: פלגי – קשור בדבר מעושק אדם הם יבקשו לעשקני, עד שלא אשמור פקודיך ואני דואג ובוכה על אשר לא שמרו תורתך – כי ידעתי כי אחריתם רעה. ויש אומרים: כי שמרו דרך משל על העינים, כדרך: ואחרי עיניכם.

רד"ק: פלגי. היה בוכה על העונות שעשה ותוהא עליהם ואמר השמירה על העינים כי העינים הם הזונות והחוטא תר אחרי עיניו: ואמר

קלז) צְדִיק אֱתָהּ יְהוָה וַיֵּשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ.

מצודות דוד: וישר משפטיך. כ"א ממשפטיך הוא ישר:

אבן עזרא: צדיק, וישר – כל אחד ממשפטיך.

רד"ק: ישר. כל אחד ממשפטיך ישר, או פירושו בדרך ישר הם משפטיך:

קלח) צוֹיֵת צְדָק עֲדוֹתֶיךָ וְאֱמוּנָה מְאֹד.

מצודות דוד: צוית וגו'. ר"ל עדותיך אשר צוית המה צדק ואמונה מאד:

אבן עזרא: צוית – האבות להתעסק בעדותיך.

רד"ק: צוית. כלומר אהבה רבה עשית עמנו שצויתנו עדותך שהם צדק

ואמונה מאד:

קלט) צַמְתַּתְּנִי קִנְאָתִי כִּי־שָׁכַחוּ דְבָרֶיךָ צָרִי.

רש"י: (קלט) צמתתני קנאתי. הקנאה שאני מקנא לשמך על השוכחי דבריך היא צומתה אותי ומקנטת אותי בהם, (מצאתי).

מצודות דוד: צמתתני. הכעס כרתה אותי כי צרי שכחו דבריך והזכר הזה מכעיס אותי:

מצודות ציון: צמתתני. ענין כריתה כמו יצמיתם ה' (לעיל צד): קנאתי. ענין כעס כמו הם קנאוני בלא אל (דברים ל"ב:כ"א):

אבן עזרא: צמתתני – כמעט וצמתתני, כמו: וימת לבו בקרבו:

רד"ק: צמתתני. כמעט כלתה אותי קנאתי כשאני רואה צרי ששכחו דבריך כאילו לא צוו בהם ואראה אותם מצליחים אני מקנא בהם מאד:

קמ) צְרוּפָה אֲמַרְתָּהּ מְאֹד וְעַבְדְּךָ אֱהַבָהּ.

מצודות דוד: צרופה. אמרתך צרופה מסיג ושגיאה לכן אהב אותה:

מצודות ציון: צרופה. ענין הזכות והטוהר מבלי פסולת ומושאל הוא מלשון צרוף כסף:

אבן עזרא: צרופה – למה שכחו דברך צרי ואין בהם סיג, כי הכל צרוף בלי ספק.

רד"ק: צרופה. כי היא בלא שום סיג בעולם: ועבדך אהבה. וזוכרה תמיד והם שכחוה ונבזה בעיניהם, לפי שאני מתעסק בתורתך:

קמא) צָעִיר אֲנִי וְנִבְזָה פִּקְדֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי.

רש"י: צעיר אנכי ונבזה. כד"א (שמואל א י"ז:י"ד) ודוד הוא הקטן, נבזה אני להקטין עצמי אצל עוסקי תורה להתלמד כי פקודיך לא שכחתי מלסלסל

ומלפלפל בהם בצדקתך שבתוכן צדק ואמת עולמית ואף כי מצאוני צרות
היו הם עסקי ולעולם הבינני צדקם ואחיה בהם כי היא חייך וגומר (דברי'
ל'):

מצודות דוד: **צעיר**. ר"ל עם כי בעבור שומרי המצות יחשבוני אויבי לצעיר
ונבוזה עכ"ז לא שכחתי פקודיך ולא אשגיח עליהם:

מצודות ציון: **צעיר**. עניינו קטן ושפל:

אבן עזרא: **צעיר** – בעיני צרי כמו: ואנכי תולעת ולא איש.

רד"ק: **לא שכחתי פקודיך**. כמו ששכחו הם:

קמב) צְדָקְתְּךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרַתְךָ אֱמֶת.

מצודות דוד: **צדקתך**. ר"ל כי אמרתי הלא הצדקה שאתה עושה לזוכרי
פקודיך המה קיימים לעולם ועוד הלא תורתך היא אמת מצד עצמה ואיך
אשכחה בעבור בזיון האויב:

אבן עזרא: **צדקתך** – הטעם כי איך אשכח פקודיך וצדקתך לא תשתנה, גם
כן תורתך תמיד אחת.

רד"ק: **צדקתך**. שהיא עם העולם היא צדק שהוא קיים לעולם: **ותורתך אמת**.
כי כל מצותיה הם אמת וקיום העולם במשפטים הישרים שבהם יהיו קיום
בני אדם זה עם זה גם הבטחות התורה שמבטיחים למי שמקיימה הם אמת
לא יכזבו:

קמג) צִרְיָוּמְצוּק מְצָאוֹנִי מְצוֹתֶיךָ שְׁעִשְׂעִי.

מצודות דוד: **צר**. לזה אף אם מצאו אותי צר ומצוק לא עזבתי מצותיך והמה
שעשועי ובהם אשמח:

מצודות ציון: **ומצוק**. מלשון צוקה וצרה:

אבן עזרא: **צר**, שעשועי – כנגד צרת הלב.

רד"ק: **צר ומצוק**. בעת שמצאוני הצרות ומצותיך שעשועי הם ינחמוני
מהצרות כשאתעסק בהם:

קמד) צְדָק עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם הַבִּינְנִי וְאֶחְיֶה.

מצודות דוד: **צדק עדותיך**. עדותיך הנאמרים בצדק קיימים המה לעולם כי
הצדק לא יבוטל בשום פעם לכן הבינני ואחיה ע"י בחיי עוה"ב עד עולם
כאשר המה קיימים עד עולם:

אבן עזרא: **צדק** – וי"ו עדותיך כוי"ו לא שלותי ושניהם תחת ה"א כי אותיות
יהו"א מתחלפים, וטעם הבינני צדק לעולם ואחיה – לעולם האחד ישרת
במקום שנים.

רד"ק: לעולם הבינני. אותם: ואחיה. בהם לעולם הבא, ולעולם שזכר עולה במקום שנים:

קמה) קראתי בכל־לב ענני יהוה חֲקִיָּה אֶצְרָה.

מצודות דוד: קראתי. ר"ל הלא קריאתי היא לזכני לשמור חוקיך ומהראוי א"כ שתענני:

אבן עזרא: קראתי – כי כן חוקיך שיקראך הקורא בכל לב.

רד"ק: קראתי. כשאני בצרה אני קורא אליך בכל לב כי יודע אני כי אין עונה ומושיע זולתך אם כן ענני ולא אמות ביד אויבי כדי שאצרה חוקיך כלומר לא אשאל חיים אלא לנצור חוקיך:

קמו) קראתי הוֹשִׁיעֵנִי וְאַשְׁמְרָה עֲדוֹתֶיךָ.

רש"י: (הסימן של עדותיך דמה בן פר"ץ הוי"ו חולם אבל משאר עדותיך הדלי"ת חולם):

מצודות דוד: ואשמרה. כי אהיה פנוי מטרדת האויב:

אבן עזרא: קראתיך – שתושיעני כדי שאשמור עדותיך.

רד"ק: קראתיך. כפל העניין במלות שונות כדי לחזק הבקשה:

קמוז) קדמתי בנשף וְאַשְׁוֶעָה לדבריד (לְדַבְרֶךָ) יחלתי.

מצודות דוד: קדמתי בנשף. קדמתי לכל אדם לעמוד בנשף ואצעק לך בתפלה כי אני מייחל ומקוה לקיים דברך ומתפלל אני עליהם:

מצודות ציון: בנשף. בלילה כמו את נשף חשקי (ישעיהו כ"א:ד'): ואשועה ואצעק:

אבן עזרא: קדמתי – קודם שיקומו בני אדם בנשף, לדברך יחלתי שתושיע המשוע אליך.

רד"ק: קדמתי. בעוד לילה קדמתי לכל אדם שקם להתפלל בלילה: לדברך יחלתי. שאתה הבטחתני, או פירוש לדברך שכתוב בתורה כה' אלהינו בכל קראינו אליו לפיכך יחלתי שתשמע שועתי:

קמח) קדמו עיני אֲשִׁמְרוֹת לְשִׁיחַ בְּאַמְרֶתֶךָ.

רש"י: אשמרות. חצי הלילה שתי אשמורות, ולדברי האומר שלש משמרות הוי לילה היה דוד עומד ממתתו בשליש הלילה הראשונה ועוסק בתורה עד חצות כמו שנאמר לשיח באמרתך, ומחצות ולהלן עוסק בשירות ותושבחות כמו שנאמר חצות לילה אקום להודות לך:

קיט, קלז – צדיק אתה ה' וישר משפטיך

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

שיא

הצדקה של הקב"ה

איתא במדרשי "מהו צויות צדק – צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שנתן להם את התורה. וכן הוא אומר² ויצונו הוי' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את הוי' אלקינו לטוב לנו. מה כתיב אחריו³, וצדקה תהי' לנו כי נשמר לעשות. לכך נאמר, צויות צדק עדותיך".

כלומר, כללות נתינת התורה והמצוות לישראל אינה ע"י ומצד עבודתם (כיון שזהו ענין שבאין ערוך כלל, שאי אפשר להגיע אליו ע"י עבודה), אלא "צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שנתן להם את התורה", ורק מחמת בחירת הקב"ה בישראל, כנוסח ברכת התורה "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".

וצריך להבין, הרי אמיתת ענין הבחירה שייך רק בדברים שווים⁴ (משא"כ כשיש מעלה בענין אחד על חברו, לא שייך ענין הבחירה), וא"כ איך שייך ענין הבחירה לגבי בני"י, הרי אפילו קודם מתן תורה, בהיותם במצרים, הי' בהם מעלה מיוחדת, בני אברהם אבינו, שנאמר⁵ עליו "כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט", וכיצד יכולים אומות העולם להידמות להם?

והביאור בזה, אילו רצון הקב"ה הי' באומה השומרת "צדקה ומשפט", אזי לא הי' שייך ענין הבחירה, כי הוא הי' מחויב (כיכול) לבחור בבני"י. אולם כיון שרצונו של הקב"ה הוא בעצם התורה כפי שהיא נמשכת מעצמותו ומהותו ית', ששם אין נוגע כלל ענין העבודה, כמ"ש "אם חטאת גו' ורבו פשעיך מה תעשה לו אם צדקת גו'". הרי בזה ישראל ואומות העולם שווים, ובחירת הקב"ה בהם היא בבחירתו החופשית, כמ"ש "יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב גו'", להיותם

(1) תהלים כאן.

(2) ואתחנן ו, כד.

(3) שם, כה.

(4) ראה המשך ר"ה תר"ס (סה"מ תר"ס ע' טז). וראה לקו"ש ח"א ע' 5 ובמצוין שם.

(5) וירא יח, יט.

(6) איוב לה, ו-ז.

(7) תהלים מז, ה.

”חלק אלוקה ממעל ממש”⁸, ולאחרי בחירתו בהם ”נתן לנו את תורתו”, והרי זה מ”ש המדרש ”צדקה עשה הקב”ה עם ישראל שנתן להם את התורה”.

תהלות מנחם עה”פ

(8) תניא רפ”ב.

(9) משיחת ש”פ בראשית (התוועדות ב’) ה’תשכ”ד.



קיט, קנ – קרבו רדפי זמה מתורתך רחקו

כ”ק אדמו”ר מלך המשיח שליט”א

שיב

הנסיון של לומדי תורה

הפירוש הפשוט בפסוקי ”קרבו רדפי זימה – עצת חטאים הולכים בעצת חטאיהם, מתורתך רחקו – ומתרחקים מתורתך ליקרב אל עצת רעתם”.

אמרו בזה על דרך הרמז והצחות: ”קרבו – זה לזה, רדפי זימה – עצת חטאין², אבל אותם אשר מתורתך, רחקו – זה מזה. היינו, שיכול להיות שדוקא לומדי תורה במקום שיתקרבו זה לזה, יהי’ ההיפך ח”ו. ומזה מובן גודל ההתעוררות שצריכה להיות אצל לומדי תורה והשייכים זה לזה בקירוב פנימי, שעליהם להתחזק בענין זה³.

תהלות מנחם עה”פ

(1) רש”י מצו”ד כאן.

(2) ראה תרגום כאן.

(3) מלקו”ש חכ”ח ע’ 337 (ממכתב י’ תמוז ה’תש”ט) וכן שיחת ש”פ נח ה’תשמ”ז.

